

ZADRUGA KONOPKO – ZADRUGA ZA RAZVOJ TRAJNOSTNE PRIDELAVE IN PREDELAVE KONOPLJE: KONOPLJA ZA RAZVOJ

Lina Habjanič, David Geršak, David Koren, Alenka Zapušek, Urša Orehek, Gregor Cerjak, Sani Okretič Resulbegović, Elvisa Hasić, Meta Medved, Drejc Jabločnik, Boris Lacko, Laura Maksimović, Marko Meža, Robert Bah, Dimitrij Gračner, Samo Chromy

Zadruga Konopko, zadruga za razvoj trajnostne pridelave in predelave konoplje – Konopko z.o.o, so.p
Lindek 22, 3213 Frankolovo, Slovenija
+386 590 11 235, info@konopko.si, www.konopko.si

Povzetek: Zadruga je svetovna finančna kriza še najmanj prizadela – izguba delovnih mest ni bila tako očitna kot pri drugih oblikah podjetništva, prav tako je bila izguba trga manjša v primerjavi z ostalimi. Zadruga Konopko deluje po principih socialnega podjetništva in združništva, pri čemer je osnovni namen delovanja spodbujanje konopljarstva.

Ključne besede: Zadruga, socialno podjetje, konoplja, pravična trgovina - Fair Trade

ZADRUGA KONOPKO - COOPERATIVE AND SOCIAL ENTERPRISE: CANNABIS FOR PROGRESS

Abstract: Cooperatives as such were least affected by the world economic crisis that meaning that the loss of employment was not as drastic as with other forms of business nor was the loss of market. Konopko cooperative operates under the social enterprise and cooperative principles within the field of hemp producing and processing.

Keywords: Cooperative, social enterprise, hemp, Fair Trade

1. Uvod

Zadruga je avtonomno združenje zainteresiranih posameznikov, ki prostovoljno sodelujejo z namenom dosega splošne družbene, gospodarske in kulturne koristi.

V drugi polovici 19. stoletja so dozorele gospodarske in družbene razmere za razvoj kmečkega združništva na Slovenskem. Najprej so se ustanovile zadružne hranilnice, kasneje kmetijske in gozdarske zadruga. Leta 1872 ustanovljena prva kreditna zadruga v Ljutomeru, ki ji sledi množično ustanavljanje kreditnih zadrug, je vpregla voz razvoja združništva v Sloveniji. V prvi razvojni dobi je imelo slovensko združništvo predvsem narodno obrambno vlogo. Posojilnice so zlasti v mestih in trgih ustanavljali narodno zavedni izobraženci, trgovci in večji kmetje. Največje zasluge pri njihovem organiziranju sta imela brata dr. Jože Vošnjak in inž. Mihael Vošnjak. Na pobudo slednjega je bila 1883 ustanovljena prva zadružna zveza – Zveza slovenskih posojilnic v Celju.

Proti koncu 19. in na začetku 20. stoletja je zadružno gibanje prešlo v drugo razvojno obdobje in dobivalo močno socialno vlogo. Pod pritiskom hude kmetijske krize, ki je povzročila propad številnih kmetij in sprožila množično izseljevanje, so na podeželju začele nastajati številne kreditne in druge kmečke zadruga, ustanovljene po Raiffeisnovih načelih, z nizkimi deleži, neomejenim jamstvom in ožjim poslovnim območjem. Kreditno združništvo je uspelo znižati obrestne mere, zagotoviti kmetom dostop do kreditov in izkoreninilo oderuštvo. Veliko organizacijsko vlogo pri ustanavljanju teh zadrug je opravil dr. Janez Evangelist Krek.

Na prelomu 19. in 20. stoletja je nastalo več poslovnih in revizijskih zadružnih zvez, saj je zakon iz leta 1903 predpisal obvezno revizijo zadrug na vsaki dve leti. Po prvi svetovni vojni je kreditno združništvo prizadela neugodna menjava denarja in poveljna inflacija, mlekarke, gozdarske in druge zadruga so izgubile precejšen del

trga za svoje proizvode. Zaradi vsesplošnega pomanjkanja se je začelo razvijati potrošniško združništvo. Najbolj dejavno med potrošniškimi zadrugami je bilo Konzumno društvo za Slovenijo, katerega ravnatelj je bil dr. Anton Kristan.

Druga svetovna vojna je začasno ustavila dejavnost združnih organizacij. Ustanovljen je bil Iniciativni združni odbor za Slovenijo, z namenom, da zavaruje združno premoženje in združništvo preoblikuje v skladu z novim družbenim redom, v katerem je združništvo postalo opora državnemu gospodarskemu sektorju. Nastajale so obnovitvene, živinorejske, nabavno-prodajne, lesno-produktivne, obrtne in druge zadruge. Leta 1946 je bil sprejet temeljni zakon o zadrugah.

Konec leta 1956 je bilo v Sloveniji 695 kmetijskih zadrug s približno 126.000 člani. Združništvo je konec petdesetih let doseglo izreden gospodarski vzpon in pridobilo veliko politično in materialno moč, ki je začela ovirati skladnost družbenega razvoja na škodo delavskega razreda. Zato so bili sprejeti novi predpisi o kmetijskih zadrugah, ki so le te vse bolj izenačevali s podjetji, spodbujali k ustanavljanju velikih družbenih posestev in kmetijskih kombinatov. Združne zveze so bile razpuščene, kmetijske zadruge so morale opustiti gozdarsko dejavnost in začeli so se procesi spajanja zadrug s podjetij. Število zadrug se je bistveno zmanjšalo in leta 1965 je v Sloveniji delovalo samo še 78 kmetijskih zadrug s 48.713 člani. Leta 1969 je bil sprejet zakon o hranilno kreditnih službah, leta 1972 pa zakon o združevanju kmetov. Dovoljena je bila ustanovitev najprej Zveze hranilno-kreditnih služb Slovenije (1971) in leta 1972 Združne zveze Slovenije. Tako je slovensko združništvo že tretjič začelo skoraj iz nič, da bi nadaljevalo razvoj, grobo pretrgan pred desetimi leti.

Leta 1992 je bil sprejet zakon o zadrugah, ki je pravno uredil status in poslovanje zadrug, ter definiral njihov položaj v živilsko predelovalni industriji. V intervencijski, zemljiški, davčni in socialni politiki so bile odpravljene skoraj vse ugodnosti za kmetijske in gozdarske zadruge. Nenaklonjena jim je bila hitra liberalizacija kmetijskega trga. Kmetijsko svetovalna služba je prešla pod državno upravo.

Državni zbor Republike Slovenije je na svoji redni aprilski seji, ki je potekala 26. aprila 2007, opravil tretjo obravnavo predloga zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o zadrugah. Državni zbor je sprejel amandma, ki določa, da so zadruge upravičene do državnih pomoči. Državni zbor RS je sprejel še en amandma redakcijskega značaja in zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o zadrugah v celoti. Določba, v skladu s katero so zadruge upravičene do državnih pomoči, je nujna zaradi zagotovitve enakopravnega položaja zadrug z drugimi gospodarskimi subjekti in prihodnjega združnega razvoja.

Novembra 2009 je bila v Uradnem listu RS objavljena še tretja sprememba in dopolnitev Zakona o zadrugah (ZZad-C, Uradni list RS 87/09).

2. O zadrugi Konopko

Namen zadruge je povezovati obstoječe in bodoče pridelovalce ter predelovalce konoplje v različne namene, inovatorje, raziskovalce in druge zainteresirane na področju konopljarstva. Temeljni namen zadruge je razvoj pridelave in predelave konoplje v različne družbeno koristne namene, podpora majhnim in srednjim pridelovalcem in predelovalcem konoplje, pravična trgovina s konopljo in produkti iz konoplje ter povezovanje podeželja z urbanimi središči. Namen zadruge je promocija in razvoj ekološkega kmetovanja in trajnostne preskrbe s konopljo in produkti iz konoplje ter promocija socialno-podjetniških dejavnosti na področju pridelave in predelave konoplje.

Namen zadruge je trajno izvajanje socialno podjetniških dejavnosti na naslednjih področjih:

- pravična trgovina, to je trgovina, ki zagotavlja prodajo pridelkov in proizvodov majhnih in srednjih pridelovalcev in proizvajalcev na temelju etičnih, preglednih in enakopravnih poslovnih razmerij med pridelovalci in proizvajalci ter trgovci, usmerjenih predvsem v zagotavljanje pravičnega plačila pridelovalcem in proizvajalcem,
- spodbujanje in podpora članom zadruge v obliki izmenjave znanja in različnih pripomočkov ter strojev za pridelavo in predelavo konoplje,
- vzpostavitev standarda kvalitete za izdelke iz konoplje pod okriljem zadruge,
- spodbujanje in pomoč članom pri preusmeritvah v ekološko pridelavo in predelavo konoplje,
- ohranjanje kulturne, tehnične in naravne dediščine s področja konopljarstva in kmetijstva,
- spodbujanje razvoja lokalne oziroma vseslovenske konopljarске skupnosti,
- spodbujanje pridelave in predelave ter razvojnih in raziskovalnih dejavnosti v povezavi s konopljo in

- produkti iz konoplje,
- informiranje in izobraževanje o novostih pri pridelavi in predelavi konoplje in povezanih inovacijah ter širjenje znanja o konoplji in njenih proizvodih v splošni javnosti,
- zagovorništvo v zakonodajnih vprašanjih, ki se tičejo pridelave in predelave konoplje.

Zadrugo je, v njeni osnovi, sestavljalo 15 ustanovnih članov, izmed katerih je nato bilo 7 izvoljenih v upravni odbor ter 3 v nadzorni odbor zadruga. Predsednika zadruga se je nato izbrali izmed članov upravnega odbora.

Konopko deluje po principih zadružništva (v navezavi na socialno podjetništvo – en član, en glas), socialnega podjetništva (socialno podjetništvo tipa B po slovenski zakonodaji), Fair Trade-a ter trajnostnega razvoja.

3. Zgodba do sedaj

V kratkem obdobju od ustanovitve nam je uspelo organizirati izredno obiskano predavanje za bodoče pridelovalce / predelovalce industrijske konoplje na Fakulteti za biosistemske vede in kmetijstvo Univeze v Mariboru v Hočah. Končno število udeležencev je znašalo, po zadnjih podatkih, 153, izmed katerih je približno 15% izkazalo interes za bodoče sodelovanje, oz. pridružitve k zadrugi. Povečanje članstva je za zadrugo izjemnega pomena; kot prvič, več članov pridelovalec ima zadruga, več surovega materiala ima na voljo za bodoče projekte (povezava med pridelovalci in predelovalci – Konopko trenutno sodeluje z Visoko šolo za tehnologije polimerov iz Slovenj Gradca, s katero smo uspešno izdelali prototip popolnoma razgradljive konopljine bioplastike); kot drugič, tisti člani, ki se trenutno še ne ukvarjajo s pridelavo / predelavo so dobrodošli, da sodelujejo v organizacijskih telesih zadruga. Za drugo stran (za člana samega) je pa članstvo pomembno, saj omogoča članu zagotovljen odkup letine, pridobitev mehanizacije pod ugodnejšimi pogoji (souplejaba) ter pomoč pri raznih vprašanjih, katera bi ga morda pestila.

V tej točki širitve zadruga velja opozoriti na prehitro tempo širitve, glede na naravno ekspanzijo organizacije. Mlada zadruga, kar Konopko nedvomno je, mora biti posebej previdna, saj se lahko zadruga zaradi posamičnih interesov hitro razblini. Kot varnostno mrežo smo v zadrugi vnesli v statut določilo, po katerem mora vsak pridružen član, preden postane polnopravni in s tem pridobi pravico do glasovanja, opraviti obvezno izobraževanje na temo zadružništva – pri tem trenutno sodelujemo s Centrom alternativne in avtonomne produkcije v Mariboru ter RISE - Raziskovalnim inštitutom za socialno ekonomijo. Učinki takšnega izobraževanja znotraj zadruga Konopka so trenutno še neizmerljivi.

4. Konoplja za razvoj

Konoplja - lahko ji rečemo tudi rastlina za vse! Poznan je rek: "Raste kot konoplja", v 100 dneh od setve do žetve, ob ugodnih pogojih tudi dvakrat letno! Industrijska konoplja je naraven, ekološki in popolnoma razgradljiv material. Ima **najmočnejša in najtrpežnejša vlakna** med vsemi rastlinami na planetu. Precej bolj kot danes so jo uporabljali že naši predniki. Konoplja je rastlina, iz katere znamo narediti že več kot 50.000 izdelkov. Konopljo lahko uporabimo tako v gradbeništvu, prehrani, medicini, kot v tekstilni, kozmetični, papirni in avtomobilski industriji. Industrijska konoplja je lahko tudi surovina za pogonsko gorivo. Industrijska konoplja rahla zemljo in je odlična za fitoremediacijo, ker **dokazano zemljo čisti težkih kovin**, radioaktivnih elementov in fitofarmaceutskih sredstev, ki so se znašle v njej. Ima dober hektarski donos, za rast ne potrebuje pesticidov in zahtevne obdelave, je primerna za kolobar in kar je najpomembnejše - **industrijska konoplja je CO₂ nevtralna**. Konoplja je preprost biorazgradljiv material, ki ga je mogoče v celoti reciklirati in zamenjati z njim nerazgradljive, plastične, sintetične materiale, ki povzročajo številne bolezni današnjega časa.

Verjamemo, da bo industrijska konoplja ponovno postala rastlina prihodnosti in da bomo ljudje kmalu zopet spoznali vse njene prednosti. Vedno večja uporaba izdelkov, narejenih iz industrijske konoplje, bo človeštvu in zemlji dala večkratne koristi. Tako iz ekološke perspektive, kjer je konopljin največji potencial, kot iz ekonomskega vidika, kjer lahko pripomore k razvoju slovenskega gospodarstva.

Verjamemo, da bo sčasoma konoplja vnovič zasedla zasluženo mesto med gonilnimi rastlinami gospodarstva, in da se bo družba v kratkem ponovno seznanila z njenimi mnogoterimi dobrohotnimi lastnostmi. S povečano uporabo izdelkov iz konoplje (govorimo o nadomestitvi sintetičnih, na nafti osnovanih materialov s konopljinimi) bi lahko nagnili tehtnico v področje pozitivnega, posebej kadar govorimo o ekologiji ter gospodarstvu, kjer je konopljin potencial največji in lahko znatno prispeva k trajnostnemu razvoju slovenskega gospodarstva.

5. Zaključek

Trenutno še nismo ustvarili nobenega rednega delovnega mesta in smo za zdaj še zmeraj organizacija prostovoljcev. Z veliko gotovostjo pa lahko trdimo, da se bo situacija v prihodnje izboljšala, saj se število članov povečuje, s tem pa tudi obdelovalne površine, kar povečuje možnost za predelavo v izdelke. Posledično se povečuje tudi dohodek zadruga.

6. Viri

http://en.wikipedia.org/wiki/Cooperative#Business_and_employment_cooperative

http://www.zadruzna-zveza.si/english/the_heritage.html

www.konopko.si